

100 PTAČÍCH BUDEK – HNÍZDNÍ SEZÓNA 2009

Eliška VRABCOVÁ

V roce 2008 bylo v areálu ústecké zoologické zahrady rozmístěno 100 kusů budek určených pro hnízdění zpěvného ptactva. Budky byly vyvěšeny poměrně pozdě (březen 2008), ale i přesto byla tato hnízdní sezóna vyhodnocena jako úspěšná. Sledování probíhalo i v roce následujícím, v období od 24. dubna 2009 do konce srpna 2009. Budky byly kontrolovány co nejčastěji, přibližně jednou týdně a celkem bylo provedeno patnáct kontrol. Hnízdní sezóna 2009 se vydařila ještě lépe než ta předchozí. V roce 2008 bylo obsazeno 34% budek, v roce 2009 jich už bylo obsazeno 51 %. Kontrolu jsem prováděla pod metodickým vedením odborné pracovnice ústecké zoo Mgr. Evy Mikoláškové.

V obsazených budkách se zahnízdilo a vyvedlo mláďata celkem sedm známých ptačích druhů. Nejvíce se dařilo sýkorám koňadrám (39,2 %), poté špačkům obecným (19,6 %), sýkorám modřinkám (15,6 %) a vrabcům domácím (11,7 %). Menší bylo zastoupení druhů, které jsme nemohly určit, ať už z důvodu toho, že jsme našly hnízdo opuštěné či proto, že jsme se do budky nedostaly (7,8 %). Nejmenší zastoupení měli rehek domácí, rehek zahradní a brhlík lesní, které jsme v budkách pozorovaly každého po jednom páru (1,9 %). Druhy, které v budkách zahnízdily, a jejich procentuální zastoupení ukazuje graf č. 1.

V neobsazených budkách jsme našly nedostavěná hnízda či trochu materiálu na dně, třikrát vosí hnízdo, jednou sršní, asi v pěti budkách mraveniště a jednou, když došlo ke zvětšení vletového otvoru některým ze strakapoudů, se uvnitř usídlila veverka obecná a odchovala zde tři mláďata.

Co se týče typů budek, bylo rozvěšeno celkem devět a počet jednotlivých druhů se zastoupením lišil. Nejvíce používaným typem byl sýkorník pro velké druhy sýkor (min. a max.) s počtem 40 budek (později byla jedna budka sundána z důvodu zničení přírodními podmínkami). Polobudky byly zastoupeny 15 kusy. Sýkorník pro malé druhy sýkor, sýkorník se štěrbinou a budky pro špačky byly zastoupeny každá 10 budkami. Lejskovníků, rorýsovníků a budek pro sovy bylo vyvěšeno pět od každého typu.

Nejvíce byl obsazen typ budky sýkorník min. pro větší druhy sýkor, a to s obsazením šestnácti budek. Devětkrát byla obsazena sýkorou koňadrou, čtyřikrát sýkorou modřinkou, jednou špačkem obecným, jednou vrabcem domácím a jednou brhlíkem lesním. Dále byly velmi

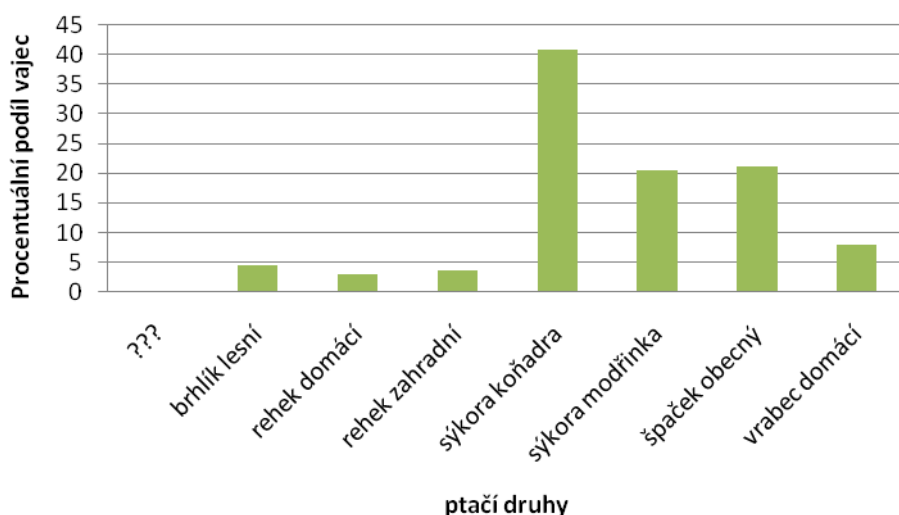
hojně obsazeny špačnky, a to z 90 % špačkem obecným. Sýkorníky max. pro větší druhy sýkor byly obsazeny po osmi kusech, třikrát vrabcem domácím, třikrát sýkorou koňadrou, jednou sýkorou modřinkou a jednou neurčeným druhem. Sýkorníků pro malé druhy sýkor se štěrbinou bylo obsazeno sedm z deseti, z toho čtyřikrát sýkorou koňadrou, jednou vrabcem domácím, jednou rehkem zahradním a jednou neurčeným druhem. Sýkorníky malé s kruhovitým vletovým otvorem byly obsazeny z padesáti procent, a to pět budek z deseti – tři budky sýkorou modřinkou a dvě sýkorou koňadrou. Polobudky byly obydleny pouze čtyři, jednou vrabcem domácím, jednou rehkem domácím a dvakrát neurčeným druhem. Lejskovníky byly obsazeny dvakrát, a to sýkorou koňadrou. Rorýsovníky byly obsazeny tři z pěti, a to vrabcem domácím. Budky pro sovy nebyly obsazeny ani jedna, pouze v jedné se při čištění našlo hnízdo kuny lesní.

Během pozorování jsme narazily na různé fáze reprodukce. V některých hnízdech samice teprve zahřívala vejce, v jiných byla vylíhlá holátka a v dalších byla mláďata těsně před vylétnutím. Také na druhu záleželo, kolikrát za dané hnízdní období vyvedou mláďata. Například vrabci domácí zahrnzdili během loňské sezóny i třikrát za sebou, některé sýkory koňadry, špačci obecní a rehci domácí zahrnzdili dvakrát po sobě. Sýkory modřinky snesly a vyvedly mláďata mnohem později než sýkory koňadry, a proto zahrnzdily za sezónu pouze jednou. Také brhlík lesní a rehek domácí vyvedl svá mláďata pouze jednou za sezónu.

Hnízda pozorovaných druhů byla velmi zajímavá a podle materiálu, který byl použit na stavbu hnízda, se dalo poznat, jaký druh budku obsadil. Například velmi krásné hnízdo měl brhlík lesní. Měl zazděný vchod a škvíry v budce směsící hlíny a slin, nechtěly jsme tak krásný výtvar porušit. Také jsme se bály, že pokud už zahrnzdil, tak aby snůšku neopustil, proto jsme se raději poradily s odborným ornitologem panem Václavem Beranem. Sdělil nám, že porušení budky by nemělo brhlíkovi lesnímu vadit, a tak jsme se do budky podívaly. Brhlík lesní měl hnízdo postaveno z kůry a bláta naskládané až do 2/3 budky, nahoře utvořené z šupinek kůry. Hned jak jsme budku opustily, přilétli oba rodiče, samice zalétla dovnitř a samec začal opravovat rozpukanou hlínu kolem škvír. Hnízdo sýkor koňader a modřinek vypadalo stejně, bylo z větší části tvořeno mechem s jehličím a hnízdní kotlinka byla ze srsti savců (koz kamerunských či lam krotkých), v jednom hnízdě se objevil i růžový, žlutý a zelený chemlon. Hnízdo rehků zahradních a domácích bylo tvořeno z jehněd a mechu s hlínou, trávou, srstí a peřím. Hnízda vrabců domácích byla velmi zajímavá a krásná, nebyla vůbec neuspořádaná, jak bychom čekaly. Byla tvořena ze suché trávy a z peří od pávů, pštrosů a papoušků. Peří bylo různě naskládané, až tvořilo kulovité hnízdo. Velmi zajímavé je hnízdo vrabců domácích postavené ze suché trávy, kterou různě proplekli a vyrobili z ní vlez do hnízda se zahnutou chodbičkou. Tato budka se nedala tedy kontrolovat. Hnízda špačků obecných byla tvořena z trávy, klacíků, peří a někdy i s igelity, papíry a s dalšího materiálu.

Co se týče vajec a vyvedených mláďat, byly zaznamenány rozdíly jak mezi jednotlivými druhy, tak i mezi jednotlivými páry. Procentuální podíl snesených vajec a vylíhnutých mláďat je uveden v grafech 2 a 3.

Procentuální podíl zastoupení vajec u jednotlivých druhů

Procentuální podíl vylíhlých mláďat

Nejpočetnější snůšku měla sýkora koňadra, a to 12 vajec. Ostatní sýkory koňadry měly kolem 9-10 vajec a sýkory modřínky měly cca 10 vajec. Špačci snesli nejvíce 6 vajec, při druhém hnízdění se počet snížil na 3-4 vajec. Vrabci domácí měli v průměru 4-5 vajec. Brhlík lesní snesl 6 vajec, rehek domácí 5 a rehek zahradní 6, při druhém hnízdění 5 vajec. Při prvních snůškách se vylíhla skoro všechna mláďata, pouze u vrabců domácích se jedno vejce z pěti nevylíhlo a jednou bylo nalezeno opuštěné hnízdo s 10 vejci od sýkory koňadry.

Další výsledek pozorování byl věnován mláďatům a jejich úmrtnosti. U sýkory modřínky byla pozorovaná 7,27 % úmrtnost. Vyšší úmrtnost byla u vrabců domácích, a to 18,75 %. U sýkory koňadry byla úmrtnost 3,52 %, u ostatních druhů přežila všechna vylíhlá mláďata.

Kvůli oklovávání vletových otvorů strakapoudy a následným pojidání vajec či mláďat ptačích obyvatel byla menší část ptačích budek opatřena lesklým nenatřeným plechem. Při našem

pozorování jsme sledovaly preferenci oplechovaných a neoplechovaných budek a na závěr můžeme říct, že ptáky lesklý povrch neodrazoval a bylo jim jedno, jakou budku si vybrali.

Ke konci hnízdní sezóny proběhla kontrola a čištění budek. V řadě budek byly blechy a kloši, a tak jsme budky i vystříkávaly Biokillem, Frontlinem a jinými veterinářem předepsanými přípravky. Při kontrolách jsme také zjistily, že řada budek byla obsazena plchy, kteří vyvedli mláďata a možná v budkách budou i zimovat.

Během pozorování jsme se snažily ptáky při hnízdění rušit co nejméně, což se nám myslím podařilo. Našly jsme pouze jednu opuštěnou snůšku vajec sýkory koňadry, šlo o budku s vletovým otvorem, který vznikl po vypadnutí suku a byl tedy vytvořen přirozeně. Do budoucna bychom chtěly zamezit ničení a oklovávání vletových otvorů budek strakapoudy, kteří jednak snižují životnost budek, jednak omezují ptactvo při hnízdění, neboť ptáci se v budce s velkým vletovým otvorem necítí bezpečně. Také bychom chtěly lépe zavěsit budku pro sýčka obecného, abychom do ní v budoucnu zamezily přístup kuně, jak se tomu stalo tuto sezónu.

Závěrem můžeme říci, že projekt „100 ptačích budek“ v ústecké zoo je velice smysluplný, neboť se ukázalo, že pomáhá volně žijícímu ptactvu zahnízdít a vyvést mláďata. Hnízdní sezónu 2009 můžeme hodnotit jako velice zdařilou a doufáme, že i ta nadcházející bude také tak úspěšná.